תורה אור

ארבע *מיתות נמסרו לבית דין: סקילה שריפה הרג וחנק *רבי שמעון אומר שריפה סקילה חנק והרג, זו מצות הנסקלין: **גמ'** אמר רבא אמר רב סחורא אמר רב הונא כל מקום ששנו חכמים דרך מניין אין מוקדם ומאוחר חוץ משבעה סמנין *דתנן שבעה סמנין מעבירין על הכתם: רוק תפל, ומי גריסי', ומי רגלים, ונתר, ובורית, קמוליא, *(ואשלך) וקתני סיפא *העבירן שלא כסידרן או שהעבירן שבעתן כאחד לא עשה ולא כלום. רב פפא סבא משמיה דרב אמר אף ארבע מיתות מדקא מפליג רבי שמעון ש"מ דוקא קתני, ואידך בפלוגתא לא קא מיירי. רב פפא אמר *אף סדר יומא דתנן *כל מעשה יום הכפורים האמורים על הסדר אם הקדים מעשה לחבירו לא עשה ולא כלום, ואידך, ההוא חומרא בעלמא. רב הונא בריה דרב יהושע אמר אף סדר תמיד *דקתני עלה זהו סדר תמיד ואידך ההוא למצוה בעלמא. ולאפוקי ממצות חליצה דתנן *מצות חליצה: בא הוא ויבמתו לפני בית דין היו נותנין לו עצה ההוגנת לו שנאמר °וקראו לו זקני עירו ודברו אליו והיא אומרת °מאן יבמי וגו' והוא אומר "לא חפצתי לקחתה" ובלשון הקדש היו אומרין "ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו וירקה בפניו" רוק הנראה לדיינין, "וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש וגו' ונקרא שמו בישראל וגו'" ואמר רב יהודה מצות חליצה קוראה וקורא חולצת ורוקקת וקוראה. והוינן בה מאי קמ"ל מתניתין היא? הא קמ"ל מצוה הכי ואי אפיך לית לן בה תניא נמי הכי *בין שהקדים חליצה לרקיקה או רקיקה לחליצה מה שעשה עשוי. ולאפוקי מהא דתנן *כהן גדול משמש בשמונה כלים והדיוט בארבעה בכתונת, במכנסים, במצנפת, ואבנט, מוסיף עליהן כהן גדול: חושן, ואפוד, ומעיל, וציץ *ותניא מנין שלא יהא דבר קודם למכנסים שנאמר °ומכנסי בד יהיו על בשרו ותנא מאי טעמא אקדמיה לכתונת? משום דאקדמיה קרא, וקרא מאי טעמא אקדמיה? משום דמכסיא כולה גופיה עדיפא ליה: סקילה שריפה כו': סקילה חמורה משריפה שכן *ניתנה למגדף ולעובד ע"ג מאי חומרא שכן פושט ידו בעיקר אדרבה שריפה חמורה שכן *ניתנה לבת כהן שזינתה ומאי חומרא שכן מחללת את אביה?

קסברי

דברים כה · שם · ויקרא טז

ארבע מיתות. **סקילה שריפה הרג וחנק.** דווקא נקט סידרא סקילה חמורה משריפה ושתיהן מהרג ושלשתן מחנק ונפקא מינה למתחייב שתי מיתות דקי"ל לקמן (דף פא:) דנידון בחמורה: **רבי שמעון כו'.** פלוגתא מפרש בגמרא: **זו מצות הנסקלין.** שפירשנו בפרקין דלעיל (דף מה.) בית הסקילה היה גבוה שתי קומות כו' ומשום דבעי למתני מצות הנשרפין והנהרגין והנחנקין כילד, הדר ונקט להאי: **גמ' כל מקום ששנו חכמים דרך מנין.** וסידרו דבר אחר דבר: **אין מוקדם ומאוחר.** לא דקדקו להקדים במשנתן את המוקדם ולאחר את המאוחר, שיש מקום שהשנוי מאוחר במשנה צריך להקדימו במעשה כגון סדר ח' בגדים של כהונה גדולה כדמפרש לקמיה דמכנסים קודמין בלבישה ולא הקדימו לשנותן כסדר לבישתן ויש מקום שהסדר שנוי כמשפטו לכתחילה אבל אי אפיך לית לן בה כגון דברי סדר חליצה כדלקמיה: **חוץ מסדר שבעה סממנין.** האמורים לענין הכתם של דם שבהן דיקדקו בסדר משנתן; כל דבר המועיל לחבירו קרי ליה 'סם' לגביה ואין 'סם' לשון בושם ולא לשון מרפא אלא לשון דבר הצריך לתיקון חבירו: **מעבירין על הכתם.** לבודקו: אם דם נדה הוא ולטמא טהרות שנגע בהן אם לצבע הוא והטהרות טהורות ואם עבר באלו שבע סממנין כשיכבס אותו בהן כסדרן בידוע שדם היה ואם לא עבר בידוע שלצבע היה: **רוק תפל.** שלא טעם כלום כל אותו היום, תפל=ריקם, ועגוב, וחסר כל טעם מאכל כגון דבר שלא נמלח דמיקרי "תפל": **ומי גריסין.** ומי לעיסת גריסין של פול שלועסין וכוססין אותו ומשפשפין אותו בהן: **ומי רגלים.** שהחמיצו והסריחו: **נתר.** מין אדמה הוא וקורין לה ניתרא: **ובורית.** עשב הוא ומעביר כתמין וקורין ליה אירבכ"ו שבונריי"א: **קמוליא.** התם מפרש לה שלוף דוץ ולא ידענא מאי היא: **אשלג.** נמלא בנקבי מרגליות העולות מתוך הים: **לא עשה ולא כלום.** אין זה נסיון שאם לא עבר בכך אכתי איכא למימר דם הוא והאי דלא עבר היינו משום דאין גריסין מועילין אלא לאחר הרוק וכן כולם כסדר; והא דרב סחורא קבוע' בהאי גמרא משום דמייתינן להני 'ארבע מיתות ב"ד' דמתני' עלה כדפליג רב פפא עליה ואמר "אף 'ארבע מיתות'=דווקא ניסנו הקודם במשנה קודמת לחברתה אם נתחייב שתי מיתות: **בפלוגתא לא קמיירי.** רב סחורא נמי אית ליה דמתני' דווקא תנן ומיהו כי נקט איהו, לא נקט מילי דפלוגתא: **אף סדר יומא.** דעבודת יום הכפורים הסדורות במשנה במסכת יומא זו אחר זו דווקא קתני: **ואידך.** אמר לך וודאי דוקא קתני ומיהו חומרא בעלמא הוא שהחמיר הכתוב בעבודת אותו היום שאם שינה בסידרו פסול ולא משום חשיבות דעבודות הוא שתהא זאת חמורה וחשובה מחבירתה אלא 'חומר היום' שנכתבה 'חוקה' בסידורה לעכב וכי אמרינן הכא, במידי דחשיבותא גרס ליה כגון ארבע מיתות דאמרינן לקמן דזו חמורה מזו וכן בשבע סמנין שצורכו וכחו של כל אחד ואחד גורם לו ליקדם וכן מכנסיים שחשבן הכתוב להקדימן כדלקמן אבל יום הכפורים חומר היום בעלמא הוא שלא לשנות בו ולא כח עבודות: **ואידך.** רב פפא דאיירי נמי בחומרי אמר לך ההוא מצוה בעלמא ואי אפיך לית לן בה: **ולאפוקי ממצות חליצה.** האי "כל מקום" דקאמר רב סחורא דלא דיקדקו בו לאפוקי מסדר השנוי במצות חליצה אתא דלא תימא דווקא הוא ואע"ג דמצותיה הכי כדקא מסדר ואזיל: **היא אומרת.** תחילה "מאן יבמי" והוא אומר לה "לא חפצתי", ואחר כך, חולצת, ואחר כך רוקקת, ואחר כך קוראה ככה יעשה אפי' הכי אי אפיך לית לן בה כדקתני לקמן: **עצה ההוגנת לו.** שאם היה הוא זקן והיא ילדה, הוא ילד והיא זקינה אומרין לו כלך אצל שכמותך ולא תכניס קטטה לתוך ביתך: **ובלשון הקודש היו אומרין.** במסכת סוטה יליף לה בפרק אלו נאמרין בכל לשון (דף לב:): **רוק הנראה.** שיהא בו כדי לראות כשיוצא מפיה דבעינן לעיני הזקנים וירקה: **קוראה וקורא חולצת ורוקקת וקוראה.** קוראה 'מאן יבמי' וקורא 'לא חפצתי' חולצת ורוקקת וקוראה 'ככה יעשה לאיש': **ה"ג והוינן בה מאי קמשמע לן כו'.** ומהא דרב יהודה שמעינן דמתניתין לאו דווקא משום הכי נקט לה הכא: **ולאפוקי.** נמי מהא דרב סחורא קא מהדר: **על בשרו.** משמע כשלובשן יהא בשרו מגולה לבוש דאי לא הא אתא לאשמועינן למה לי 'על בשרו': **מאי טעמא אקדמה לכתונת.** הואיל ומכנסיים קודמין: **דאקדמיה קרא.** כתונת בד קדש ילבש ומכנסי בד וגו' (ויקרא טז): **סקילה חמורה כו'.** טעמא דמתניתין מהדר לפרושי מ"ט דרבנן דאמרו סקילה קודמת לשריפה ושריפה להרג והרג לחנק: **שכן נתנה למגדף.** מברך את השם והוא בסקילה כדכתיב (שם כד) הוצא את המקלל וגו': **ולעבודת כוכבים.** שהן עבירות חמורות: **ומאי חומרא.** דמגדף ועבודת כוכבים דקאמרת דמיתה הניתנה להם ודאי חמורה משאר מיתות שהרי ניתנה לעבירה חמורה: **שכן מחללת את אביה.** כדקאמרינן לקמן (דף נב.) שאם היו נוהגין בו קדש נוהגין בו חול אומר ארור שזו ילד ארור שזו גידל:

קסברי

אמר רבא אמר רב סחורא אמר רב הונא. בכמה דוכתי איכא הכי והא דאמר רבא בס"פ אלו מציאות (ב"מ דף לג.) כגון רב סחורא דאסברן זוהמ' ליסטרין משמיה דנפשיה לא אגמריה טפי אע"ג דה"ק אפילו לא למד מרבו אלא דבר זה בלבד נחשב רבו בכך אע"ג דההיא שעתא אכתי לא גמר מיניה טפי*: **מעבירין** על הכתם. פ"ה לבודקו אם דם נדה הוא ור"ת מפרש דאפילו דם נדה ודאי אע"ג דמטמא לח ויבש כיון דאין עובר על ידי ז' סממנים בטל וטהור דתני ר' חייא דם נדה ודאי מעביר עליו שבעה סממנין ומבטלו: **כל** מעשה יום הכפורים. למ"ד (יומא דף ס.) לא נאמר חוקה אלא בדברים הנעשים בבגדי לבן בפנים לא איירי בדברים שנעשים בבגדי *זהב בחוץ: **אף** סדר תמיד. תימה דלא קאמר אף סדר ברכות דתנן בפרק בתרא דר"ה (ד' לב.) סדר ברכות אבות וגבורות וקדושת השם ועוד תנן התם (ד' לג:) סדר תקיעות ג':

קסברי

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פי"ד מהלכות סנהדרין הל"א סמג עשין לט ק :

ב ב מיי' פ"ט מהלכות איסורי ביאה הלכה לו ופ"ד מהלכות מטמאת משכב ומושב הל"א סמג עשין קיא טוש"ע י"ד סימן קצ סעיף לא :

ג ג מיי' פ"ה מהלכות איסורי ביאה הלכה לז:

ד ד מיי' פ"ה מהלכות עבודת יוה"כ הל"א :

ה ה מיי' פ"ד מהלכות יבוס הל"א סמג עשין נב טור שו"ע אה"ע סימן קסט סעיף א :

[וע"ע תוס' יבמות קו. ד"ה רבא ותוס' ע"ז יט. ד"ה אמר]

ו ו מיי' שם הל"ח וסמג שם טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף כט :

ז ז ח ט מיי' שם הל"ט והל"י טור שו"ע שם סעיף מג :

[הא דלא קחשיב אף סדר סוטה עיי' תוספות סוטה יז: ד"ה קודם] :

ח י מיי' פ"ח מהל' כלי המקדש הלכה א :

צ"ל לבן וזהב. רש"א

ט כ מיי' שם הלכה ב :

י ל מיי' שם פ"י הל"א סמג עשין קעג :

יא מ מיי' פי"ד מהלכות סנהדרין הל"ד סמג עשין לט :

רבינו חננאל

ארבע מיתות נמסרו לב"ד סקילה שריפה הרג וחנק כו' אמר רב הונא כל מקום ששנו חכמים דרך מנין אין מוקדם ומאוחר בהן כגון ארבעה אבות נזיקין השור והבור והמבעה וההבער וכיוצא בו. חוץ מז' סממנין דמאי דמקדי' מקדים ומאי דמאחר מאוחר דתנן בנדה פ"ט ז' סממנין מעבירין על הכתם רוק תפל . מי גריסין ומי רגלים. נתר ובורית . קימוניא . ואשלג. וקתני סיפא העבירן שלא כסדרן או העבירן שבעתן כאחד לא עשה כלום. משמיה דרב אמרי אף ד' מיתות מאי דמקדים מקדים ומאי דמאחר מאוחר. מדקא פליג ר' שמעון ותני שריפה סקילה הרג וחנק ש"מ דווקא כך סידורן: ורב הונא מתני' דאית בה פלוגתא ומעשה יוה"כ דחומרא בעלמא היא וסדר התמיד דלמצוה בעלמא היא בהני כולהו לא קא מיירי ומה בא להודיע לאפוקי מצות חליצה דתנן ביבמות פרק מצות חליצה בא לב"ד הוא ויבמתו כו' ומפורש קוראה היא תחלה בפני ב"ד מאן יבמי וגו' וקורא הוא לא הפצתי לקחתה ואחרי כן חולצת כדכתיב וחלצה נעלו וגו' ורוקקת כדכתיב וירקה בפניו . וקוראה ככה יעשה לאיש ואתא לאשמעינן מצותה כך קוראה וקורא חולצת ורוקקת וקוראה *) ואי אפיך והקדים חליצה לרקיקה ובין שהקדים רקיקה [לחליצה] מה שעשה עשוי · ולאפוקי נמי מהא דתנן ביוה"כ פ"ז בסדור בגדי כהן בכתונת ומכנסים במצנפת ואבנט וכו'. לא תימא דכסדר הזה בעינן וכתונת ברישא אלא אינה כסדר הזה ומכנסים לביש ברישא כדכתיב ומכנסי בד יהיו על בשרו. וכיון (שאחרי) [שכתנת אחרי] המכנסים אמאי אקדמה קרא לכתונת קודם המכנסים ופשטינן הואיל וכיסויא כולי גופא חשיבא ומשום הכי אקדמה. ואתינן לפשפש איזוהי חמורה מחברתה. ואמרי' סקילה חמורה שנתנה למגדף ולע"ז שאין עבירה למעלה מהן שפשטו יד בעיקר **) ודחינן חומרא דשריפה מדמוקמינן נשואה בת כהן בשריפה ולא ארוסה אלא ארוסה בת כהן בסקילה כבת ישראל. והלא לא יצאה שריפה בבת כהן להקל עליה ואלו היתה השריפה חמורה מסקילה כשם שיצאה נשואה בת כהן מחנק שהוא קל לשריפה שהיא חמורה כך ארוסה בת כהן היתה יוצאה מסקילה שהיא קלה. לשריפה שהיא חמורה . וכיון שלא יצאה ש"מ דסקילה חמורה

משריפה

מסורת הש"ס

[יבמות מו:]

[מכר יבמות כ:]

נדה סב.

[צ"ל ואשלג]

שם· זבחים נט:

יומא ס.

תמיד פ"ז מ"ג

יבמות קו:

[יבמות קה. קו:]

יומא עא:

שם כג: וכה.

[לקמן עט:]

[שם]

גליון הש"ס

גמ' משום דאקדמיה קרא. עי' תשובת שאגת אריה סימן כט:

---

*) [נראה דצ"ל ואי אפיך והקדים רקיקה לחליצה מה שעשה עשוי] . **) נראה דחסר כאן וצ"ל ומקשינן אדרבה שריפה חמורה שכן נתנה לבת כהן שזינתה ודחינן חומרא דשריפה וכו'] .